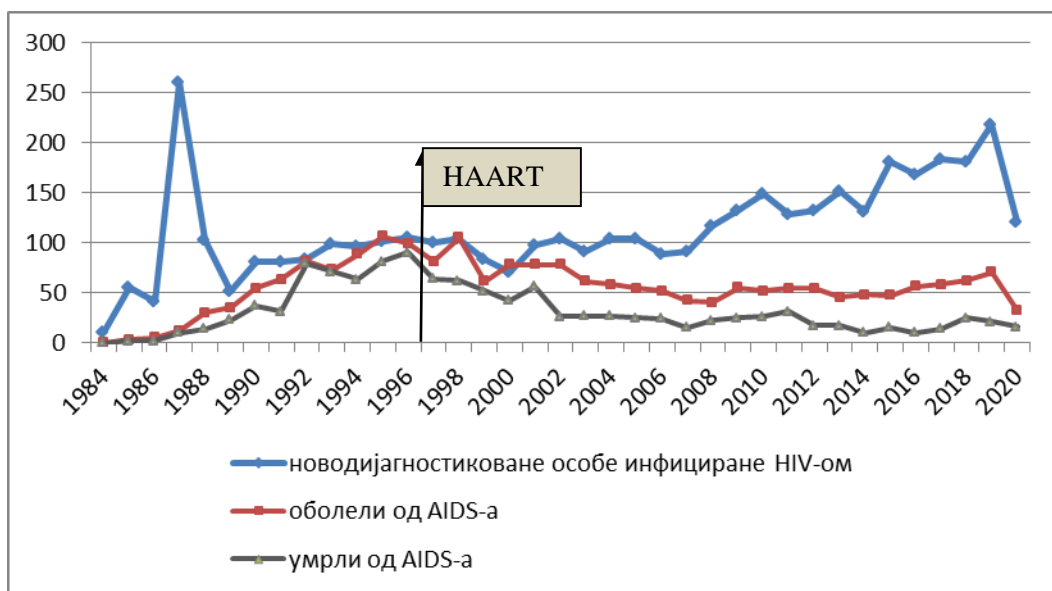

Епидемиолошке детерминанте HIV инфекције и AIDS-а у Републици Србији крајем новембра 2020. године

- Према подацима Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут” од почетка епидемије, 1985. године, до 20. новембра 2021. године у Републици Србији је регистровано 4317 особа инфицираних HIV-ом, од којих су 2104 особе оболеле од AIDS-а (49% свих регистрованих HIV позитивних особа), док је 1315 особа инфицираних HIV-ом умрло (1179 од AIDS-а, а 136 од болести или стања која нису повезана са HIV инфекцијом).
- Град Београд је најтеже погођен HIV епидемијом, али и највећи број особа се тестира у Београду.
- У периоду јануар – новембар 2021. године новодијагностиковано је и пријављено 120 особа инфицираних HIV-ом, што је двоструко више него у истом периоду прошле године (55 особа), али за 31% мање у поређењу са истим периодом 2019. године (175 особа).
- У истом периоду код 34 особе је новодијагностикован AIDS (сида), док је 7 особа умрло од AIDS-а (три пута више оболелих и скоро два пута више умрлих у поређењу са истим периодом 2020. године), а за три особе је пријављено да су умрле од болести које нису повезане са AIDS-ом.

Од 1997. године високоактивна антиретровирусна терапија (HAART) је доступна и бесплатна у Републици Србији, тј. сви трошкови лечења иду на терет Републичког фонда за здравствено осигурање за све здравствене осигуранике. Од 2008. године лечење HIV инфекције је децентрализовано, односно реализује се на Клиници за инфективне и тропске болести при Клиничком центру Србије у Београду, у Клиничком центру Војводине у Новом Саду, Клиничком центру у Нишу, а од 2009. године и у Клиничком центру у Крагујевцу. У периоду 2003–2020. године регистровано је седмоструко повећање особа инфицираних HIV-ом на лечењу комбинованом антиретровирусном терапијом (2160 особа крајем 2020. према 330 особа крајем 2003. године), што је условило да се од 2000. године региструје значајна редукација оболевања и умирања од AIDS-а (графикон 1).

Графикон 1. Број регистрованих HIV позитивних особа, оболелих и умрлих од AIDS-а у Републици Србији у периоду 1984–2020. године

С друге стране, од 2000. године региструје се и у нашој земљи пораст броја новодијагностикованих особа инфицираних HIV-ом, при чему су у периоду 2011–2020. године регистроване 1592 особе инфициране HIV-ом, што је за 39% више него у периоду 2000–2010. године када је регистровано 1148 особа инфицираних HIV-ом. Овај пораст је свакако и резултат промоције значаја добровољног, поверљивог и бесплатног саветовања и тестирања на HIV, као и веће доступности ове услуге у здравственим установама, али и ван здравствених установа, посебно за особе са ризичним понашањем из кључних популација под повећаним ризиком од HIV-а.

Према званично доступним подацима у Србији је крајем 2020. године живело 2890 особа којима је дијагностикована HIV инфекција, а процењује се да у нашој земљи још 400 особа није знало да су инфициране HIV-ом. Знајући да HIV инфекција може дуги низ година протичати без икаквих знакова и симптома, једини начин да се открије HIV инфекција је да се особа која је имала неки ризик тестира на HIV. Свако тестирање на HIV треба да буде добровољно и поверљиво, уз обавезно саветовање пре и после тестирања, а у циљу пружања правих и стручних информација потребних клијенту да донесе одлуку да ли је прави тренутак за тестирање, али и да препозна стварни ризик тј. ризично понашање које је практиковао или које је даље упражњава, и да идентификује личне могућности за превенирање инфицирања HIV-ом у будућности. С друге стране, инфициране особе имају могућност да одмах по дијагностиковању HIV инфекције, без обзира на тренутни имунолошки и вирусолошки статус, започну лечење HIV инфекције које даје одличне

результате, како у свету тако и у нашој земљи. Захваљујући терапији HIV инфекција је хронично стање са којим се може квалитетно и дуго живети, али само уколико се правовременим и адекватним лечењем контролише репликација HIV-а.

Од 120 новооткривених особа инфицираних HIV-ом у периоду од јануара до 20. новембра 2021. године, 46 је из Војводине (38%), 41 особа је из Београда (34%), а нешто мало више од четвртине је из осталих округа централне Србије (33 особе, тј. 27,5%). Регистровано је 29 пута више мушкараца у односу на жене (116 мушкараца и четири жене). Већина новооткривених HIV позитивних особа је узраста 20–49 година (106 особа тј. 88%), односно скоро свака четврта особа је узраста 20–29 година (33 особе тј. 27,5%). Најмлађа особа којој је дијагностикована HIV инфекција је беба доби од 15 месеци, а најстарија има 68 година. У односу на начин трансмисије, код 102 особе HIV је пренешен сексуалним односом без кондома (97% свих пријављених случајева) од којих је 96 мушкарца који су пријавили ризичне сексуалне односе са другим мушкарцима – МСМ (91% свих особа са познатим начином трансмисије). Регистроване су и две особе које инјектирају дроге којима је новооткривена HIV инфекција и једно дете коме је HIV инфекцију пренела мајка која није знала да је инфицирана HIV-ом. У истом периоду за 15 особа није пријављен начин преноса HIV-а. У анализираном временском периоду свака четврта новооткривена HIV позитивна особа је свој HIV+ статус сазнала у стадијуму клинички манифестног AIDS-а (29 особа тј. 24%), више од половине особа код којих је дијагностикована HIV инфекција је била без икаквих симптома и манифестних знакова HIV инфекције (68 особа тј. 57%), а код четири особе HIV инфекција је дијагностикована убрзо након заражавања. Као и ранијих година, половина особа инфицираних HIV-ом (53%) које су дијагностиковане током ове године и за које је био доступан податак о броју CD4 лимфоцита (94%), било је у откривено у стадијуму значајно нарушеног имунолошког система (тзв. „касни презентери” са бројем CD4 лимфоцита мањим од 350 ћелија/mm³). Ово указује да се и поред доступног добровољног, поверљивог и бесплатног тестирања на HIV праћеног саветовањем пре и после тестирања, у ИЈЗ/ЗЈЗ у 24 града у Републици Србији током целе године, као и у заједници, значајан удео особа инфицираних HIV-ом не тестира благовремено, што пак смањује могућност успешног лечења у циљу контроле HIV инфекције, односно спречавање оболевања и умирања од AIDS-а, као и превенције преношења HIV-а на друге особе.

Од 34 пријављене новорегистроване особе оболеле од AIDS-а у периоду јануар–новембар 2021. године, све су мушкарци. У Београду је регистровано 13 случајева оболевања од AIDS-а (38%), док је на територији Војводине нотирано 9 случајева AIDS-а. Највише оболелих од AIDS-а регистровано је у узрасној групи 30 и више година (28 особа тј. 82%), али је оболевање регистровано и код 5 особа доби 20–29 година, односно узраст оболелих се кретао у опсегу од 15 месеци до 62 године. По пријављеном начину трансмисије 26 особа новооболелих од AIDS-а (96% свих случајева са пријављеним начином трансмисије) је регистровано међу особама које су инфициране HIV-ом незаштићеним сексуалним

контактом од којих 23 МСМ (85% од свих оболелих са пријављеним начином трансмисије), а за 7 особа начин трансмисије HIV-а није пријављен.

Од укупно регистрованих 7 особа умрлих од AIDS-а у периоду јануар–новембар 2021. године, 5 особа (71%) је из Београда, а две умрле особе су са територије Јужнобанатског и Нишавског округа. Сви умрли су мушкарци који имају секс с мушкарцима узраста од 29 до 64 године. Два смртна исхода регистрована су код особа унутар неколико дана до три месеца од тренутка дијагностикованог носилаштва анти-HIV-антитела и оболевања од AIDS-а у 2021. години, док је петоро умрлих имало дијагностиковану HIV инфекцију у периоду 2016 - 2020. године.